het volgende Jaar, last kreeg, zig van *Embden* en andere sterkten daaromtrent te verzekeren. Doch de Graaf, ziende dat het ernst was, sloot een verdrag met den Staat, waarbij hij zig verbond, in het toekoomende, den *Spanjaarden* geenen voorraad van krijgs-, of mondbehoeften te zullen toevoeren. Hier door werd de twist met hem bijgeleid.

BOR, *Nederlandsche Oorlogen*, XVIII en XXI Boek. Zijne verdere lotgevallen, tot aan zijnen dood, vindt men aldaar aangetekend.

EDZERD, een der 20 Dorpen van de *Friesche* Grietenij *Stellingwerf- Westeinde*. Zie TER IDZERT.

EE, eene oude Rivier, die weleer haaren loop had voorbij *Oud Vlaardingen*; doch, zedert het Jaar 1421, met de *Maas* vereenigd is.

M. VAN DER HOUVE, I Deel, fol. 138.

EE, insgelijks eene Rivier, in *Friesland*, vloeiende, ten Westen der Stad *Dokkum*, en van daar naar *Leeuwaarden*, alwaar zij, aan een der Stads Burgwallen, of Graften, den naam van de *Ee-wal* geeft.

EE, een der dertien Dorpen van de Grietenije *Oostdongeradeel*, onder *Westergo*, 1 half uur van *Dokkum*, tegen het Oosten, en ten Noorden een quartier uur van het *Dokkummerdiep*.

EE, een adelijk Huis, in de Grietenij van *Hennaarderadeel*, een quartier uur ten N. O. van *Ytens*.

ECHTROP, weleer een Adelijk Huis, onder het Rechtsgebied van *Alkmaar*, tusschen *Bergen* en *Schoorl*. Niets meer dan de bloote naam is daar van overig.

VAN DER WOUDE, *Chronijk van Alkmaar*, p. 128.

EE-

EEDE, een Dorp op de *Veluwe*. Zie EDE.

EEGHDEN, een Slot of Adelijk Huis, te *Hellendorp*, in *Zalland*, onder de Provintie *Overyssel*.

EELDE, een Dorp in 't Landschap *Drenthe*, onder het Dingspil van *Noordevelt*, onder welks Klasfis de Predikant behoort. Niet verre van daar ligt de Buurschap *Gelderwolde*.

EELSLO, een Dorp in *Friesland*. Zie ELSLO.

EELSMA, eene Edele State, in de Grietenije *Barradeel*, een kwartier uur ten N. O. van *Sexbierum*.

EELSWERF, een der Dorpen van de *Groninger Ommelanden*, in het Kwartier *Hunsingo*.

EEM, (Huis ter) in de Provintie *Utrecht*, onder het Kwartier van *Eemland*. Toen, in het Jaar 1629, de Graaven HENDRIK VAN DEN BERGH en MONTECUCULI in de *Veluwe* gevallen, tot *Amersfoort* genaderd, en, in hunne verbeelding, van die Stad reeds meester waren, terwijl Prins FREDRIK HENDRIK ijverig bezig was met het beleg van *'s Hertogenbosch*, en zij voorneemens waren, na de bemagtiging van het Huis *ter Eem*, in *Holland* te dringen, zond Graaf HENDRIK eenen Overste derwaarts, om te beproeven, of hij 't zelve kon magtig worden. De Overste, met zijn volk, voor dit Huis gekomen, eischte het op; doch de Kastelein beantwoordde hem met het Geschut, en verbood hem nader te komen. De bezetting, zo van daar, als van andere plaatzen, was getrokken naar den *Bosch*, ter versterking van het Leger; doch geschut, kruid en lood was 'er genoeg voorhanden. Niet meer dan de Kastelein, met zijne Vrouw, Kinderen en bedienden, uitmaakende ten hoogsten agt of negen persoonen, bevonden zig in het Slot. Verscheiden mutzen en hoeden, door het uitgetrokken volk achtergelaaten, plaatste hij op staaken, en maakte met dezelve verscheiden beweegingen: nu eens als of ze voorover boogen, dan weder of ze over de wallen keeken. Dit jaagde den Over-

ſte zulk eenen angst aan, dat hij, zonder alvoorens van meerder volk voorzien te zijn, het Huis niet durfde naderen; te meer, dewijl de Kastelein niet ophield een hevig vuur te maaken. Eene nieuwe verſterking van Volk, den Bevelhebber der belegeraars, eerlang toegezonden, deedt den Kastelein beſluiten, hem te verzoeken om in onderhandeling te treeden. Dit werd hem toegeſtaan. Hij gaat hierop naar buiten, en bedingt voor zig en de zijnen, met zak en pak en het volle geweer, te mogen uittrekken, en begeleid te worden tot *Naarden*, of tot *Amersfoort*.

Zo ras dit Verdrag geſlooten was, ſtelde de Overſte zijn Volk in order, om den braaven Kastelein, met zijne Burgers en Boeren, de eer van den doortogt te geeven. De Kastelein treedt, hierop, voor uit, en wordt gevolgd van zijne vrouw, één of twee Zoonen, een boeren knegt, en eene dienstmaagd, uitmaakende zijne geheele Bezetting. Op deeze vertooning, en verneemende dat 'er geen meer manſchap volgde, werd de Overſte, om deezen trek, hem geſpeeld door den Kastelein, die geen Krijgsman, maar een Boer was, dermaate in gramſchap ontſtoken, dat hij, op ſtaanden voet, hem wilde doen ophangen. Doch zijne Officieren bragten hem dit ontwerp uit het hoofd, preezen den Kastelein over zijne dapperheid, die grooter was, dan die van meenig Krijgsman, en betuigden, dat hij eerlijker had gehandeld, dan die van *Amersfoort*, die, zonder eenigen tegenweer, zig hadden overgegeeven. Bij zijne aankomst te *Utrecht*, werd de ſchrandere Kastelein eerlijk ontvangen, en ten bewijze dat weldoen belooning vordert, geduurende zijn leven, begiftigd, met een Penſioen, het welk hem, een reeks van Jaaren, door den Ontvanger KORNELIS VAN VELTHUIZEN, betaald werd. Op de tijding, dat *Wezel*, bij verrasſing, hun ontweldigd was, haastten zig de *Spanjaards* om de *Veluwe* en het *Sticht* te verlaaten.

De tijd, in welken dit Huis geſtigt werd, is onzeker; doch reeds in het Jaar 1252, werd het, door JAN VAN WOUDENBERG, verkogt aan GYSBERT VAN ABKOUDE. Vermids de rivier de *Eem*, door middel van hetzelve, geſlooten kon gehouden worden, was het van zo groot belang, dat Bisſchop JAN VAN ABKEL, in het Jaar 1354, ZWEDER VAN UIT-

TER-

TERLOO den oorlog aankondigde, omdat hij het, met de Haven en Brugge, in zijne magt hield. Bij de verzoening, in dat Jaar getroffen, beloofde de Bisschop aan die van *Utrecht*, het *Huis ter Eem* niet te zullen verpanden, verzetten, of op eenigerleie wijze van het Sticht vervreemden, en 'er ook geenen Kastelein, of Slotvoogd opstellen, dan een Burger van *Utrecht*, of die ten minsten jaar en dag aldaar Burger geweest, en in Stad of Land gegoed was. Ook zou de Slotvoogd, door den Bisschop aangesteld, gehouden zijn, ten allen tijde, daarop zijn verblijf te houden. Staande de geschillen, tusschen die van *Utrecht* en *Amersfoort*, in den Jaare 1358, namen de eerstgenoemden het *Huis ter Eem* in; waarna Bisschop JAN VAN VERNENBURG de bovengemelde belofte deed, in het Jaar 1364. Bisschop FLORIS VAN WELINKHOVEN, deed het, in het Jaar 1393, merklijk versterken. In 1458 werd het, door die van *Utrecht*, wederom bemagtigd, en, tegen *Amersfoort*, van eene sterke bezetting voorzien, doch, in 1481, door hen afgebroken en verbrand. Naderhand is het wederom opgebouwd, hoewel onzeker door wie. In het Jaar 1527, maakte MARTEN VAN ROSSUM 'er zig meester van, die 'er WERNER VAN GROL, Schout *van Harderwijk*, tot Kastelein op stelde. In 1530 kwam het van nieuws in de magt des Bisschops van *Utrecht*, door hulpe van den Graave van *Buuren*, die het bij verdrag innam. Door deze herhaalde rampen was het zodanig in verval geraakt en beschadigd, dat men, in den Jaare 1552, met toestemming van den Keizer, het besluit nam, de Vestingen te slegten. Zedert, echter, is het wederom gebragt in dien staat, in welken het, in den Jaare 1629, zig vertoonde.

Geweldig leed dit Huis, in het Jaar 1672, bij den inval der *Franschen*. Drie Jaaren daarna werd het, door de Staaten des Lands van *Utrecht*, opgedragen aan den Stadhouder WILLEM DEN III. Van tijd tot tijd is het, zedert, zodanig vervallen, dat, reeds in het begin dezer Eeuwe, van hetzelve niets meer overig was, dan eenige brokken muur en puinhoopen, die naderhand verkocht zijn.

Zie COMMELIN, *Leven van Fredrik Hendrik* I. Deel. fol. 57. PONTANUS *Geld. Geschied.* II. Deel. fol. 396 403. BURMAN, Jaarb. I. Deel. bl. 81. enz.

EEM, eene *Rivier* in *Nederland*, loopende voorbij *Amersfoort*, op of aan de *Zuiderzee*. Meermaalen heeft het aanleggende Land groot nadeel geleeden, door de overstroomingen dier Riviere, die, anderzins, van groot nut is voor *Amersfoort*, om, door middel van dezelve, de voortbrengzels van het gewest, inzonderheid Tabak, te verzenden naar *Amsteldam*; van waar op gemelde Stad gestadig Beurtschepen over en weder vaaren. In de Jaaren 1668 en 1669, hadden de Staaten *van Utrecht* een ontwerp beraamd, om den mond en een gedeelte van deze Rivier te verbreeden, en eenen Vaart te graaven, van de Stad *Utrecht*, tot in de *verwijdde Eem*; bij voorraad hadt men dien *de Eemvaart* genoemd: hij zou zo wijd en diep geweest zijn, dat volgelaadene Schepen, uit Zee, tot in een dok aan de paalen voor de poorten van *Utrecht*, zouden konnen komen. Een der voornaame aanleggers van dit werk, was de Heer HENDRIK MOREELSEN, ten dien tijde, Burgemeester dier Stad, die kragtdaadig ondersteund werd, door Jonker JACOB MEYSTER. Men hadt reeds de strekking van den vaart afgebakend; hij zou beginnen bij den *Plompentoren*, en voorts zijnen loop hebben dwars door het Land, omtrent 4 uuren gaans. Doch dit ontwerp, waarvan men de kosten niet genoeg bereekend had, viel, om deeze reden, wel haast in duigen. Ook zegt men, dat *Amsteldam* dit met scheele oogen aanzag, en bij de Staaten van *Holland* wist te bewerken, dat 'er een spaak in 't wiel gestooken werd. Zedert den inval der *Franschen* werd het geheel ter zijde gesteld.

De algemeene zotheid, of bekende *Wind Negotie*, welke, in het Jaar 1720, door den berugten JAN LAW, uit *Frankrijk* in de *Nederlanden* was overgebragt, en, dag aan dag, nieuwe plannen van ingebeelden winst deed ten voorschijn koomen, sloeg ook tot die van *Utrecht* over. Niet alleen de ingezeetenen der Stad, maar ook de opgezeetenen ten platten Lande, werden van die dwaasheid aangetast. Men beraamde een ontwerp van algemeenen Koophandel, de intekening op welken veel opgangs maakte. Zo groot was de drift en toeloop, dat de intekenaars, om den drang des volks, door de geschaarde gelederen van Ruiters en Voetknegten, moesten geleid worden, tot in de Zaal, in welke de koffers geplaatst waren, om de inteken-

kenpenningen te ontvangen. In het hoofd van het *Project*, waarin de verdieping en verwijding van den Vaart van *Utrecht* in de *Eem*, niet vergeeten was, werd gezegd:

„ Het is niet te twijffelen of een Generaale Compagnie zoude „ voor de Commercie deezer Landen niet ondienstig zijn ge- „ weest; doch vermids door veele Steeden, geduurende dien tijd, „ dat ter Generaliteit, over zulke eene Generaale Commercie- „ Compagnie gedelibereerd werd, niet min particuliere Assu- „ rantie en Commercie Compagnieschappen opgeregt hebben, „ en nog daaglijks opregten: en daar genoegzaam bekend is, „ dat de Provintie van *Utrecht*, wegen haare schoone situatie, „ niet minder dan de andere Provintien, tot het Commercieeren bekwaam is, en nog meer worden zoude, wanneer het, „ Anno 1669, aan haar Ed. Mog. de Heeren Staaten van de „ Provintie van *Utrecht*, overgegeeven *Project*, tendeerende „ tot verdieping van de *Vaart van Utrecht in de Eem*, *en* „ *voorts tot in de Zuiderzee*, wierd geëxcuteert; zo is 't, dat „ in verwachting van Gods zegen, onder Protectie en met „ Permissie van Haar Ed. Mog. de Heeren Staaten der Pro- „ vintie, ook zal worden opgeregt, een Compagnie van Com- „ mercie en Assurantie, enz." Volgens een Artikel, zoude inlaag bestaan uit tien Millioenen. Het XVII *Art.* was van dezen inhoud.

„ De Bewindhebbers van deze Compagnie zullen, aan de „ Participanten, een uitdeeling doen van *zes* per Cent in 't „ Jaar, of zestig guldens per Actie, Jaar voor Jaar, en zulks „ voor dertig Jaaren agter een volgende, wel meerder maar niet „ minder, waarvan de eerste uitdeeling van zestig guldens per „ Actie zal gedaan worden primo Januarij 1722."

„ En vermids Haar Ed. Mog. de Staaten der Provintie van „ *Utrecht*, zedert de bovenstaande Pointen bij haar in deliberatie zijn genomen, naauwkeurig hebben doen Examineeren, „ of het Project van 1669, en van vroegere Jaaren, *tot ver-* „ *dieping van de Vaart van Utrecht tot aan de Eem*, *en van* „ *de Eem tot in de Zuiderzee*, zoude konnen worden geëxe- „ cuteert, en dat bevonden is, dat het zelve niet alleen heel „ doenlijk is, maar ook dat het zoude strekken, tot merklijke

„ avantagie van deze Compagnie, en dat dezelve Vaart, in
„ een tijd van twaalf maanden, zoude konnen geperfectioneert
„ werden, zo is 't dat haar Ed. Mog. aan deze Compagnie heb-
„ ben toegestaan, en de Compagnie heeft aangenomen het ver-
„ diepen en navigabelder maaken van deze vaart, onder de vol-
„ gende Conditien:

„ De Compagnie zal *de vaart van Utrecht*, *naar de Eem*
„ lopende, lang zijnde 4644 Roeden navigabelder maken, mids
„ makende 12 a 15 voeten diep, en 2 a 300 voeten breet.

„ Voorts zal de Compagnie de *Eem* tot in de *Zuider Zee*,
„ mede 12 a 15 voeten diep maaken, om alzo, met de Zee-
„ Schepen, tot voor de Stad *Utrecht* te komen".

„ De Landerijen, waar door deze vaart, volgens het ge-
„ maakte of nader te maaken bestek lopen zal, zamen uitmaa-
„ kende 232 Morgen, zullende haar Ed. Mog. naar den tegen-
„ woordigen prijs derzelve taxeeren, naar verhoor der geregten,
„ waaronder derzelve geleegen zijn, dewelke de Compagnie
„ aan de Eigenaars zal vergoeden, en daar tegen genieten, alles
„ wat uit de voorschreve Vaart zal provenieeren".

„ Daar tegen dispenseeren haar Ed. Mog. de Compagnie van
„ de betaalinge der 5 Guldens per Actie, in 't voorgaande
„ *eerste* en *derde Articul*, Jaarlijks, aan Haar Ed. Mog.
„ te geeven, vastgesteld; willende haar Ed. Mog. nog deze,
„ nog eenige andere belastinge van deze Compagnie, geduuren-
„ de den tijd van haar 30 jaarig Octroij, vorderen.

„ Ook geeven Haar Ed. Mog. in vollen eigendom over aan
„ de Compagnie alle de Landerijen, langs de voorschrevene
„ wijder te makene Vaart, op 1600 Roeden na leggende,
„ zo wel ter regter als ter linker hand tot der Do-
„ maine van de Provincie van *Utrecht* behoorende, om de-
„ zelve te Cultiveeren, te beplanten, veenen en uittegraven,
„ zo als de Compagnie zal te raden worden; zullende die Lan-
„ den op dertig Jaaren genieten vrijheid van alle Impositien".

„ Zo dan de Vaart geperfectioneert ende vaarbaar gemaakt
„ zijnde, zal de Compagnie genieten, op dertig Jaaren, de
„ Revenuen van de Tol, zo op gedagte Vaart te leggen, en
„ welke ten minsten een half percent van de waardije der door
„ passeerende Schepen en Goederen zal moeten bedraagen, of

zo

„ zo veel hooger, als goed zal gevonden worden; als mede
„ het profijt van de Visscherije in dezelve Vaart: voorts Haven-
„ Sluis en Bruggegeld, Veergeld, of wat voor Impositien an-
„ derzints daarop mogten geleid worden; zullende de Com-
„ pagnie mede de magt hebben, de nodige bediendens, als mede
„ de Beurtschippers aan te stellen, alles voor den tijd van der-
„ tig Jaaren, enz. enz". In het Jaar 1692, is van deze *Rivier*, enz. eene nauwkeurige kaart gemaakt, in 3 bladen, door den Landmeeter B. DE ROY, en door T. VAN DOESBURG, met de wapenen der Hoogheemraden, zeer fraai in 't koper gebragt. Doch alle deze hoogvliegende Ontwerpen zijn, ook hier, zo wel als elders, in ijdelen rook verdweenen.

EEMBRUGGE, (de Heerlijkheid) of TER EEM, groot 486 Morgen en 400 Roeden, grenst ten Oosten aan *de Haar*, ten Westen aan *Baarn*, ten Zuiden aan *de Slaag*, en ten Noorden aan *Bunschooten*. In het Jaar 1749, werd zij, door de Staaten der Provintie *Utrecht*, opgedragen aan den Stadhouder, Prins WILLEM DEN IV, benevens het hooge, middelbaare en laage Rechtsgebied. In het Jaar 1672, was, aan WILLEM DEN III, de zelfde opdragt geschied.

De Heerlijkheid heeft haaren naam ontleend van den *Brug*, die aldaar over de Rivier *de Eem* legt. Onder dezelve behoort het Dorp EEMBRUGGE, aan de Westzijde van de Rivier gelegen. Dit Dorp had, in vroegere tijden, Stads vrijheden, welke den Ingezetenen, door Bisschop JAN VAN ARKEL, wegens gedaane diensten, in het Jaar 1364, nader bevestigd werden. In het Jaar 1200, hadden zij reeds hun eigen Zegel. Lang daarnaa, in het Jaar 1576, werden, door FILIPS DEN III, hunne voorregtten, op nieuw, bekragtigd. Niet lang daar naa, schijnt *Eembrugge* den naam van *Stad* verlooren te hebben. Of zij ooit met wallen omgeeven geweest zij, is onzeker; doch dit niet, dat zij, in de binnenlandsche oorlogen, inzonderheid ten tijde van Bisschop HENDRIK VAN BEIJEREN, veel geleeden heeft. Haare Parochie-Kerk, door de *Gelderschen*, tot den grond toe afgebroken, werd naderhaud, in het Jaar 1530, weder opgebouwd, op de plaats, door den

Stadhouder LALAING, op bevel van Keizer KAREL DEN V, aangeweezen, die zelve daartoe eenig geld gaf. Niet minder leedt dit Dorp in den *Spaanschen*, en vervolgens in den *Franschen* Oorlog. Ook heeft het water meermaal, en bijzonder in het Jaar 1702, het zelve groot nadeel toegebragt. Hoewel de gedaante eener Stad geheel is verdweenen, is het, echter, nog een zeer vermaaklijk Dorp. In het Kerkelijke is het vereenigd met *Baarn*. Men ontmoet hier een goed aantal Roomschgezinde ingezeetenen; deeze hebben eene Staatie, in een klein buurtje, *Zandvoort* genaamd, een half uur gaans van de *Eembrug*. De brug zelve pronkt met het Wapen der Staaten van *Utrecht*. In het Jaar 1748, telde men te *Eembrugge* agt en vijftig Huizen.

A. MATTH. *de Nobilitate*, p. 838, 842, *Hist. van het Bisdom Utrecht*, II Deel, bl. 221.

EEMKERK; bij anderen EEMSKERK genaamd, voorheen een Dorp, in de groote *Zuid-Hollandsche Waard*. Zie EEMSKERK.

EEMLAND, dus genaamd naar de Rivier *de Eem*, is het derde der vier Kwartieren van het *Sticht van Utrecht*; als mede een der vier Marschalksämpten. In of onder *Eemland* leggen de volgende Dorpen, Buurten en Huizen: *Aschat*; *Bunschoten*, voortijds met poorten en wallen omgeeven; *Baaren*; *Duyts*; *Donckelaar*; *Eembrugge*; *Emmenes, binnen en buiten dijks*; *Haar*; *Hamersveld*; *Hoogland*; *Zeldert*; *Leusden*; *Leusderbroek*; *Maren*; *Meersbergen*; *Renswoude*; *Stoutenburg*; *Snorrenhoef*; *Sevenhuizen*; *Soest*; *Soestdyk*; *Woudenburg*; *Vuursche*; *Asselt*. De Heerlijke Huizen zijn: *Lichtenberg*; *Prattenstein*; *ter Eem*, enz. Het verdient onze opmerking, dat GODELENDE, *Abtdisse van Elten*, geheel *Nardinxland*, en daar nevens, *Muyden*, *Naarden* en *Weesp*, met al het onderhoorige, te zamen met *Eemland*, in het Jaar 1280, aan Graave FLORIS DEN V verkocht, voor niet meer dan 25 *Utrechtsche* ponden; doch indien hij in gebreke van betaaling bleef, zou-

den

den de Landen weder aan haar te rug koomen. In het Jaar 1528, werd *Eemland*, door de *Gelderschen*, geplonderd, en *Soest* ten deele verbrand.

Hist. van 't Bisdom Utrecht, II Deel, bl. 215, J. TEWATER, *Utrechts Placaatboek*, II Deel, bl. 1204; VAN BEMMEL, *Beschrijv. van Amersfoort*, I. Deel, p. 231, enz.

EEMNESSEN, ook wel EMENES of EEMENES genaamd, een der voornaamste Dorpen van het Kwartier van *Eemland*, in het Sticht van *Utrecht*; zij worden verdeeld in *Eemnesse-binnen-* en *Eemnesse-buitendijks*. Als Graaf WILLEM *van Holland*, in 't Jaar 1345, met alle de magt van *Holland* en *Zeeland*, op *Utrecht* afkwam, wendden die van de *Eemnessen* zig tot hem, en namen den naam van *Oost-Hollanders* aan; doch, dit bekwam hun zeer kwalijk. Want naa dat Graaf WILLEM, een stilstand van Wapenen met de Stichtenaars geslooten hebbende, het Gewest hadt verlaaten, en vervolgens, in een gevegt met de *Westfriezen*, was gesneuveld, viel Bisschop JAN VAN ARKEL, zo dra de Wapenstilstand geëindigd was, met eene menigte volk, op de *Eemnessen* aan, doodde een groot deel van deeze nieuwe *Oost-Hollanders*, voerde veele gevangenen en grooten buit van daar, en stak het Dorp in brand. Drie Jaaren daarna, bij gelegenheid van een nieuwen Oorlog, tusschen de *Hollanders* en *Stichtenaars* ontstaan, begaven zij zig weder tot de eerstgenoemden; zelfs zwoeren zij den Bisschop af, en namen op nieuw den naam van *Oost-Hollanders* aan. De Graaf gaf hun tot Hopman *Melis van Mijnden*, een dapper man. De krijgszuchtige Bisschop, in *Holland* gerukt, en den aanleggenden oord veröverd hebbende, deedt eenen aanval op de *Oost-Hollanders*, die hem met den Degen in de vuist verwagtten. Het gevegt was hevig; en de zege zou zig niet zo ligt verklaard hebben voor den Bisschop, indien 't hem niet gelukt ware, *Melis van Mijnden* gevangen te neemen. De ontsteltenis was hier over zo algemeen, en de verslagenheid zo groot, dat zij bijkans allen verslagen werden. De weinigen, die het ontkwamen, werden, door den overwinnaar,

vervolgd, tot in het Dorp, waar van de *Utrechtenaars*, inmiddels, zig meester gemaakt hadden. De strenge behandeling, hun zedert aangedaan, was, onder andere, de reden, waarom zij, in het Jaar 1355, ten derde maale, den Bisschop afvielen, en ook nu wederom den naam van *Oost-Hollanders* aannamen. Niet beter zoude hun dit bekomen zijn, dan te vooren, indien niet de Vrede, tusschen Bisschop JAN *van Utrecht* en Graaf WILLEM *van Holland*, was gesloten. In het verdrag werd bedongen, dat die van *Eemnessen*, voor hunnen afval, niet gestraft, maar, onder zijne gehoorzaamheid, in genade zouden worden aangenomen. In een volgenden Oorlog, in het Jaar 1482, maakte zig Bisschop DAVID *van Bourgondien* meester van *Naarden*, en zou die Stad in brand hebben gestooken, ware hij, door de belofte van eene zeer aanzienlijke somme gelds, daarvan niet te rug gehouden. Terwijl hij daar mede bezig was, werd *Eemnes*, door de *Hollanders*, stormenderhand, veroverd. Alwie men 'er vondt, werd dood geslagen, en voorts het Dorp geplonderd en verbrand.

In dien tijd liep 'er niet meer dan één weg naar *Eemnes*; ook was het, ruim een mijl weegs, (op deeze grootte werd het door *Baarlandus* bepaald,) met volk uit *Amersfoort* en *Utrecht* bezet, met krijgsbehoeften wel voorzien, in eenen moerasigen veengrond, met putten en groeven uitgedolven. Dit echter belette niet, dat de *Hollanders*, door storm op storm te loopen, het Dorp meester werden.

Dit is het voornaamste, 't geen wij, in de Oude Kronijken, wegens *Eemnes*, vermeld vinden. Thans gaan wij over tot eene meer opzettelijke beschrijving van *beide de Eemnessen*.

De Heerlijkheid, dus genaamd, legt genoegzaam in het vierkant; zij grenst ten Zuiden aan de Heerlijkheid *Baarn*; westwaards aan de Landscheiding, tusschen het *Sticht* en *Gooijland*; Noordwaards aan de Zuiderzee, en aan de *Huizer Gemeente*; en Oostwaards aan de Rivier de *Eem*, langs welke zij, van het Dorp *Eembrugge*, tot aan de Zee strekt. Door middel van den *Wakkerdijk*, worden de *beide Eemnessen* vaneen gescheiden, en om deeze reden, *Eemnes-binnendijks* en *Eemnes-buitendijks* genaamd. *Eemnes-binnendijks* is groot drie honderd vierenzestig morgens en negenenzestig roeden; het andere, dertien honderd

derd en tweeennegentig morgens. In het Jaar 1674, werd deze Heerlijkheid, door de Ed. Mog. Staaten des Lands van *Utrecht*, gesteld onder het Hooge en Vrije Rechtsgebied van den Stadhouder, Prins WILLEM DEN III. Na deszelfs overlijden, in het Jaar 1702, keerde zij weder in den schoot van Haar Ed. Mog. Als eene Ambachtsheerlijkheid, met alle de regten, geregtigheden, inkomsten en voordeelen, daartoe behoorende: als, het aanstellen van Schouten, Gadermeesters, Secretarissen, Kerkmeesters, Koster en Doodgraver, Gerechtsbode, Schippers op *Amsteldam* en *Amersfoort*; het verkiezen van Burgemeesters, Schepenen en Raaden; het benoemen en goedkeuren der Predikanten, werd zij, kort daar na, verkogt aan den Heer ISAAK VAN NOORDEN, voor de somme van twaalf duizend guldens, en drie duizend guldens daarenboven, voor het genot der gemelde Voorregten; bij deeze kwam nog de eigendom van een fraaij dubbel gesloelte, in de Kerk te *Eemnes-buitendijks*. Naa het overlijden van den Heere en Mevrouw VAN NOORDEN, in den Jaare 1735, werd de Heerlijkheid, in openbaare veiling, gekogt, voor eene somme van 30,000 guldens, door den Heere NICOLAAS HASSELAAR, na wiens overlijden de Ambachtsheerlijkheid is overgegaan op deszelfs Zoon, den Wel Ed. Groot Achtbaaren Heere en Mr. PIETER KORNELIS HASSELAAR, Oud-Burgemeester en Raad der Stad *Amsteldam*, Bewindhebber der O. I. Maatschappij, die dezelve nog heden bezit. Door het bouwen van een zeer aanzienlijk, ja genoegzaam Vorstelijk Huis, in een der aangenaamste oorden der Ambachtsheerlijkheid, heeft zijn Wel. Ed. Gr. Agtb. aan dezelve geen geringen luister bijgezet. Niettegenstaande gemelden verkoop, bleef, van het Jaar 1702 tot 1750, het hooge Rechtsgebied berusten in den boezem der *Staaten van Utrecht*; die, echter, in het laatstgemelde Jaar, goedvonden, hetzelve op te dragen aan den Heere Erfstadhouder, Prins WILLEM DEN IV, zo als, in het Jaar 1674, geschied was aan WILLEM DEN III. Het regt van de vrije Jagt was hier onder begreepen. Het middelbaar en laage Rechtsgebied behieldt de bovengenoemde Heer eigenaar.

Onder de lotgevallen der *beide Eemnessen*, die voortijds maar één Dorp uitmaakten, verdient nog te worden aangemerkt,

merkt, dat *Eemnes*, in het Jaar 1352, een Stad genaamd werd, volgens eenen brief van dat Jaar, van Burgemeesters, Schepenen en Raaden van *Eemnes*. Ja zelfs in een Octroi, door Keizer KAREL DEN V, in het Jaar 1532, aan die van *Eemnes-buitendijks* verleend, draagt het nog dien zelfden naam: gelijk blijkt uit de volgende

PRIVILEGIEN en *Statuten, door Keizer Karel, aan die van Eemnesbuitendijks, vergunt, om de Justitie en Politie, daarna te Regeeren, den* 20 *Octob.* MDXXXII.

„ KAARLE, bij der Gratie Gods Roomsch-Keizer, &c. allen den geenen, die deesen onsen brieven sullen zien, saluijt. Alsoo naar de translatie van den Temporaliteit der Landen van *Utrecht*, ons gedaan, wij, omme vooral te voorsien tot den welvaaren van denselven onsen Landen, diversche Ordonnantien gemaakt hadden, soo op die administratie van de Justitie in den platten Lande, als in onsen Hoogen Raade, hebben ons, die Burgemeesteren, Schepenen ende inwoonende van *Eemnesse* buijtendijks, meermaale te kennen gegeeven, hoe sij van onsen voorsaten verkreegen hadden diversche Privilegien, en oock onder anderen gemaakt seeckere Statuten, om de Jurisdictie van *Eemenes* in Justitie en Politie te regeeren die sij ons toonden, begeerende die van ons, als haaren Erfheere, geconfirmeert ende bevestigd te hebben, daarop wij bij seekere onsen Commissarissen hebben informatie doen doen, en oock genoomen het advijs van onsen Marschalk van *Eemland*. Al het welke in onsen Raade van *Utrecht* doorgesien ende gevisiteert zijnde, hebben, die selve van *Eemnesse* buijtendijks, naarstelijken vervolgt om brieven van denselven Privilegien ende Statuijten geëxpedieert te hebben. Doen te weeten, dat wij geneijgt zijnde ter beede en supplicatie, van de voorsz. onsen ondersaten van *Eemnes*, buitendijks, hebben bij goedvinden van onsen lieven ende getrouwen, die Stadhouder, eerste Raad ende andere Luijden van onsen Raade van *Utrecht*, den voorsz. van *Eemnesse* geconsenteert ende geaccordeert, con-

conſenteeren en accordeeren mids deeſen die poincten en articulen hier naar volgende".

„ In den eerſten, dat wanneer binnen onſe Vrijheid van *Eemneſſe*, buijtendijks, eenig vechtelis of openbaar twist valt, ſoo mogen, die Schout, Burgemeesteren, Scheepenen ende Raadsluijden, of twee van hen lieden, een vreede van onſen weegen gebieden aan beijde partijen, geduurende tot Sinte Lambrechts dage of tot dartien dagen, of tot belooken Paaſchen toe, als dan naastkomende, en die voorſz. vreede mogen ſij van onſent wegen vernieuwen en verlangen, van elk van den voorſz. termijnen tot den anderen, alſoo dikmaal tot dat de kijf of vechtelis alinge geſoent ſal ſijn, en deeze vreede ſal tusſchen haar Burgeren dueren en ſtade blijven, ook wanneer ſij kwamen, ſoo wel buiten haar vrijheid als binnen, ende wie deeſe vreede niet en gave als men die eijschte, die verbeurde eerstwerf een Carolus Gulden, anderwerf twee Carolus Gulden ende de dardewerf drie Carolus Gulden; daarenboven ſal men hem aantasten en gevangen leeveren onſen Marſchalk binnen 24 uuren, en houden in ſlooten of gevankenisſen op ons huis *ter Eem*, ter tijd toe, dat hij zijnen keur, ons en die STADT betaald en de vreede ſal gegeeven hebben".

„ Voort, eenig man, die eenen doodſlag deede binnen die voorſz. vrijheid, die verbeurde een keur van twee Carolus Gulden, en die den anderen een leempte deede, die verbeurde een keur van een Carolus Gulden, behoudelijk en van ons van dien doodſlage en leempte al ons recht, naarvolgende de Ordonnantie bij ons, op het platte Land daar afgemaekt".

„ Indien eenig man den anderen een keurwonde deeden, die verbeurde een keur van tien ſtuivers, en die den anderen bloet reijsde, of een vuijstſlag gave, die verbeurde een keur van agt ſtuijvers".

„ Voort eenige man die den anderen dief of moordenaar ſchelt, of loochent, of diergelijke oneerlijke woorden gave, die verbeurde een keur van vier ſtuijvers, en die den anderen daget uitten huijſe, of van de Kerkhove te gaan, die verbeurde een Carolus Gulden, en die op een ander kijft of ſwaart trekt, die verbeurde een keur van vier ſtuijvers, ende die na den anderen ſijn huijs ſtaake of ſloege, die verbeurde eene keure van

twe

twee Carolus Gulden, behoudelijk ons regt van huijsstootinge. Ende het selve recht sal gehouden worden in een man van buijten, die binne de Vrijheeden van *Eemnesse* misdeeden".

„ Soo wie de keure niet betaalen en mochte, of en woude, of geen goet te panden hadden, die soude men in onse voorsz. STADT brengen en houden als voorsz. is

„ Indien eenig burger van sijnen goeden ijmands man werde, anders, dan die onse ofte van onsen, nakomelingen, Erfheeren of Vrouwen 's Lands van *Utrecht*, die verbeurden tien Carolus Gulden; en daar en t' eijnden uitter STADSRAAD eeuwlijken te blijven".

„ Indien die Schout, Burgemeester of andere ijmand en sprake, van keure of andere saaken, en daar af goed bewijs van twee goede mannen waren, daar en sal hij geen onschuld voor mogen doen".

„ Van een vuijstslag of bloetreijse, die geen keurwonde en is, maar daar beneeden, en van alle twist, die tusschen die burgeren geschiet, die sullen ons Schout, Burgemeesteren en Schepenen mogen soeken, en die het aan hem niet blijven en woude, die verbeurde de eerste reijse een Carolus Gulden, die tweede reijse een halve gouden Reaal, en de darde reijse, als hij dat weijgerde, twee Carolus Gulden, ende daarenboven t'eijnden mag hem die Schout, met den Burgemeesteren, Scheepen en Raad aantasten, en leveren in onsen Slot *ter Eem*, tot dier tijd toe, dat hij sijne keure betaalt heeft, die soen houd, ende die beteringe voldoet tot onser ende partijen behoeven, die hem die Schout ende Schepenen overgeseijt sullen hebben".

„ Soo wie onmundige Kinderen goed aantasten wil, die sal te vooren die goederen doen beschrijven, ende bij goed sufficante borgeren voor Schout en Schepenen verseekeren dat goed niet te verargeren, en sal alle Jaaren goede rekening daar van doen voor den voorsz. Schout en Schepenen, in het bijweezen van den naasten vrienden, indien sij daarbij komen willen. Ende wie in eenige van deese gebreeke waare, die verbeurde een Carolus Gulden, also dik als hij dat deede, en sal ook deselve Kinderen houden of besteeden op de minste kosten, naar goetdunken, van onsen Schout en Scheepenen voorsz. en ook van die naaste vrienden".

„ In-

„ Indien eenige Kinderen uitgeheijlikt worden, ende naar doode haars Vaders of Moeders dat erve opbeuren woude, die ſoude alſulk goed, daar mede ſij uitgeheijlikt zijn, weder inbrengen, ende wie des niet doen wil, die ſal geen erven opbeuren."

„ Voort eenig man, die Jaar en dag Burger geweest heeft, die en ſal geen keurmoede geeven als hij ſterft, ten waare of hij eijmand toebehoorden in eenige eigenſchappe."

„ Alle goed dat binne die Vrijheid van *Eemnesbuitendijks*, leggende is, uitgenomen onſe of onſer nakomelinger goeden, ſal mede gelden tot alle ſchattingen, die men in onſer Heerlijkheit van *Eemnes* doen opheffen ſal, om des gemeene Landsoorbaar, of om dienſte, die ſij ons doen ſullen, ende waer eijmand, die binne haar Vrijheid, erve of erven, renten kochten, die ſoude wille keuren ende verbinden allen onraad ende onkosten mede te gelden, gelijk andere Burgeren van *Eemnesbuitendijks* voorſz. of onſen Schout ende Schepenen en ſouden daar niet overſtaan noch zeegelen daar hij den eigendom ontvangen ſouden."

„ Voort ſullen ons die Burgemeesteren ende Gerechten van *Eemnesbuitendijks*, voortaan Jaarlijks betaalen tafelgeld, als ſij ſchuldig en gewoonelijk zijn te doen.

„ En ſullen ons, die onſe onderſaaten, ende inwoonderen van *Eemnes* voorſz. ons dienen, ende Heervaart vaaren, als andere onſe goede Luijden ende onderſaaten ſchuldig zijn te doen."

„ Die een Buurman van *Eemnesbuitendijks*, ſal den andere om wereldlijke ſaaken, nergens in regten mogen aanſpreken, of arreſteeren, dan voor ons, voor onſen hoogen Raad, of voor onſen Schout en Sehepenen, van die Banken van *Eemnes*, en ſoo iemand ter contrarie deeden, die verbeurde één Carolus gulden, tot profijte van onſe Stadt, en dit boven de poene in onſe Ordonnantie begreepen."

„ Van alle vechtelisſen, die te *Eemnesbuitendijks* geſchieden, daaraf ſal die aanvechter af betaalen dubbele boeten of keuren, en die hem verweerd, die ſal gelden alleene, die enkelde keure bove verklaarde."

„ Een

„ Geen Burgerlen ſal toegelaaten werden, den andere te beſpreeken met lijffettinge of ſchellinge en vangenisſen."

„ Dat alle uitſettingen van gelden, binne *Eemnes* geſchiedende, gedaan ſullen worden bij den Schout, Burgemeesteren en Schepenen, daarvan de Burgemeester, of andere, die den ontvang gehad heeft, ſijn rekening doen ſal in ſijnen tijd, of binne zes weeken naar ſijnen afgang in preſentie van den Schout, Schepenen en Raden, in der tijd weſende, daarover geroepen die oude Schepenen, die laast afgegaan waren: ende deede hij des niet, ſouden elken dag, dien het overging verbeuren vijf ſtuivers, tot onſen profijt."

„ Die Schout, Burgemeeſter, Scheepenen en Raaden en ſullen geen geld mogen verteeren binne onſe Gerechte, dat onſe Burgers ende onderſaten gelden ſullen, uitgeſeijt, dat deel van de keuren, die hun ſelven verſchijnen."

„ Dat die Schout, Burgemeesters, Schepenen en Raaden van *Eemnesbuitendijks* ſullen mogen keuren of gebieden, haar Buurlijden, bij een Caralusgulden te verbeuren, ſoo dik als des van noden is; te weten van iets te geeven, of anders te doen, dat de gemeente aangaat, behoudelijk, dat ſij niet keuren noch gebieden ſullen moghen in projuditie van ons of van onſe Heerlijkheid."

„ Indien eenig Burger ſijne wooninge verliete, in het Gerechte van *Eemnesbuitendijks* en elders ging woonen, ende Burger werde met zijne Kinderen, ende naderhand weder komen wilde, en ſal hij noch ſijne Kinderen, die met hem uitgegaan ſijn, tot haar Burgerſchap niet weder ontfangen mogen worden, ten ware ſij eerst hebben betaald zulk geld, als op haar goed, terwijl ſij buiten waren, geſet is, en daar toe een Carolus gulden tot behoef der Kerke, maar haar Kinderen, die binne *Eemnes* blijven, ſullen haar Burgerſchap behouden."

„ Indien die Marſchalk, of eenig ander Officier van 's Heeren wegen om ſaaken of delicten, daar geen lijf of lid aan verbeurd ware, eenige van de Burgers van *Eemnesbuijtendijks*, vangen, of haare goederen namen wilde, dan in ſaaken van Executien, ſal men ſulken perſoon en goederen mogen verbergen, om te regt te brengen daar het ſal behooren."

„ Nie-

„ Niemant ſal, om Burgemeester, Schepen of Raad te werden, den Marſchalk geld geeven, voor hun ſelven, noch van 's Lands wegen, noch eijmand anders tot ſijnen behoeve, maar ſal die Marſchalk alle Jaaren, op 11000 Maagdendag, ſetten tien Schepenen, van den nutſten en bekwaamſte perſoonen, gegoed ten minſten tot eenen Akker Lands, binnen *Eemnes*, onder welke hij ook neemen ſal eenige van de oude Schepenen, ende die Eeden, volgende die Ordonnantie bij ons op het Regiment van den platte Landen van *Utrecht* gemaakt."

„ Sal ook die Marſchalk ten ſelven tijden alle Jaaren ſtellen eenen Burgemeester, en de twee Raadsluijden; ende bij advijſen van den Schout ende gerechte ſtellen, twee eerlijke mannen, tot Kerkmeesters, die 't eijnde van het Jaar gehouden worden reekeningen ende reliqua te doen, van heuren handelingen, in preſentie van den Paſtoor, Schout, ende die van den Gerechten voorſz. den Marſchalk van den *Eem* daar over geroepen."

„ Voort die geene die Burgemeester, Scheepen of Raad binne *Eemnes* weſen ſal, die ſal een paard houden, dat met eeren rijden, en des Lands reijſen mede doen mag, waardig weſende twaalf Carolus guldens, en dat binne een maand na dat hij geſteld word, ende waar eijmand, die ſijn paard verkochte of verloore, die ſal een ander weder koopen binnen een maand daarna."

„ Voort en ſal geen Burgemeester, Schepen of Raad wagen of paarden huuren, die men tot kosten van de Gemeente van *Eemnes* brengen ſal."

„ Die boete ende keuren, die uit ſaaken dezer Ordonnantie vallen, ſullen bij den Schout aldaar rechterlijk ingewonnen worden, daarvan hij tot onſen profijten opbeuren ende rekening doen ſal voor d'een helft, en die Burgemeester ſal van de andere helft Jaarlijkſche rekening doen, voor Schout, Schepenen en Raaden aldaar, onſen Marſchalk daarover geroepen zijnde."

„ Alle welke Statuijten, poincten ende articulen wij willen en ordonneeren, nu, en in toekomende tijden, ſoo in materie van Juſtitie, als roerende dat Regiment, van onſer Heerlijkheid van *Eemnesbuitendijks* onverbreeklijk onderhouden ende achtervolgd te werden, ſonder inbreuk of wederzeggen van

iemand, behoudens ons ende onze nakomelingen, Erfheeren ende Vrouwen, van den Landen van *Utrecht*, die kennisse, interpretatie, alteratie ende correctie van de selven, in het geheel of eensdeels van dien. Behoudens ook, dat die van *Eemnes* voorschreve, dese uijt onse Statuten ende Ordonnantien, binne drie maanden naastkomende sullen doen registreeren in de Griffie van onsen Hoogen Raade te *Utrecht*, volgende onse voorgaande Plakaaten. Ontbieden daarom en beveelen den voornoemden onsen Stadhouder, de eerste ende andere Luijden van onsen Rade van *Utrecht*, onsen Marschalk van *Amersfoort* ende *Eemland*, en allen andere onsen Officieren, Justicieren, Dienaaren ende ondersaten, soo hen dat aangaan mag, dat sij voorn. Schout, Burgemeesteren, Schepenen en Raaden, Burgers en mewoonende van *Eemneshuitendijks*, en elk haarer, so veel hen aangaat, van desen onsen Statuijten en Ordonnantien, ende van al den inhouden van dien, doen en laten gedogen, rustelijk en vreedelijk genieten ende gebruijken, sonder nu of in toekomende tijden hen lieden daar jegens te doen, of te laaten geschieden eenig hinder, letsel ofte moeijenisse ter contrarie, want ons also belieft. Gegeeven binne onser Stad van *Utrecht*, onder onsen zegele van Justitie hier aangehangen, den 20 dag in Octobri, in het Jaar ons Heeren 1532, van onsen Keizerrijke het derde en onsen Koninkrijke van Spanie, Castilien en anderen &c. het seventienden, onderschreven bij den Keijser, ter relatie van den Stadhouder, de eerste en andere Raaden in den Hove van *Utrecht*."

Ondertekent

„ J. D. BROEKHOVEN."

Onzeker is het, niet alleen, wanneer *Eemnes* Stadsgeregtigheden verlooren, maar ook wanneer het in tweën gescheiden is. Waarschijnlijk is het, dat *Eemnes*, in bovengemelde Privilegie, *Eemnes-buitendijks* genaamd, het oudste gedeelte is; ten minsten zo veel de Kerk aangaat, die bewesten den *Wakkerdijk*, bijna een uur gaans van de Zuiderzee, staat, en, in het Rekenboek der *Utrechtsche* Kerke, met onderscheiding van *Eemnes-binnendijks*, de Oude Kerk genaamd wordt.

Beide

Beide werden oudtijds begeeven, door den Abt van *St. Paulus* te *Utrecht*; doch de opdragt van het daadelijk bezit behoorde aan den Aartsdiaken. De Kerk van *Eemnes-buitendijks* was gewijd aan den *H. Nicolaas*, en voorzien van eene Vikarij, gesticht ter eere van den Almagtigen God, van de H. Maagd, en van den Martelaar *Vincentius*; eene tweede gesticht ter eere als boven van *St. Nicolaas*.

De inkomsten van dezelve Kerk waren:

Een stuk Lands in *Eemnesse*, Jaarlijks	*f* 24 - 0 - 0 -
Nog twee Vikarijen, waarvan de goederen onbekend.	
Een Vikarije met de fundatie. .	- 24 - 0 - 0 -
Bij deeze kwam de lijst der goederen, welke de Broederschap van *St. Anna* heeft bezeeten.	
1 Dammaet Lands (*). .	- 5 - 0 - 0 -
1 Half Dammaet geleegen in 't Molenland.	- 2 - 0 - 0 -
1 Rentebrief. .	- 6 - 0 - 0 -
1 dito. . .	- 2 - 0 - 0 -
1 dito. . .	- 6 - 6 - 0 -
1 dito. . .	- 3 - 0 - 0 -
1 dito . . .	- 2 - 4 - 0 -
1 dito. . .	- 2 - 0 - 0 -
1 dito. . . .	- 7 - 0 - 0 -
1 Klein Hofje. . .	- 0 - 12 - 0 -
	f 36 - 17 - 0 -

Die

(*) *Een* Dammaet *is twee derde deelen van een Morgen Land, of 400 Roeden Rhijnlandsche maat.*

Die van de Broederschap van 't *H. Sacrament.*

5 Schaerwijen, elk omtrent 1 Dammaet.	*f* 17 - 0 - 0 -
1 Dammaet in de Meijssen mast.	- 9 - 0 - 0 -
1 Dammaet.	- 5 - 0 - 0 -
1 Halve Akker.	- 11 - 0 - 0 -
1 Stukje Lands.	- 0 - 12 - 0 -
	f 42 - 12 - 0 -

De Kerk van *Eemnes-binnendijks*, gebouwd in het Jaar 1439, is kleiner dan de eerstgenoemde; doch de toren is even zwaar en vierkantig, en heeft, binnen eenen trans, een ongemeen laagen top, die men naauwlijks een spits noemen kan. In het Koor dezer Kerke, zag men eertijds de Wapens van den vermaarden Rechtsgeleerde, WILLEM VAN RAADELAND, gebooren te *Eemnes*, en overleeden in het Jaar 1612.

De inkomsten dezer Kerke waren voortijds:

Jaarlijks 40 loot zilver.	
1 Halve Akker Lands in *Eemnesse.*	*f* 18 - 0 - 0 -
1 Vierdedeel van een Akker.	- 9 - 0 - 0 -
1 dito.	- 6 - 0 - 0 -
3 Dammaet Lands gelegen in *Bunschoten.*	- 9 - 0 - 0 -
	f 42 - 0 - 0 -

Wij moeten hier aanmerken, dat iemand, deeze beide Dorpen gade slaande, veelligt, zig zal verbeelden, dat men, in het geeven van naamen aan dezelve, eenen misslag zal begaan hebben: om reden, dat de Kerk van *Eemnes-buiten*, indedaad *binnen*, en die van *Eemnes-binnen*, *buiten* den gemelden *Wakkerdijk* staat. Maar hier uit blijkt, dat, in deze benaamingen, niet op de *Kerken*, maar op de Landerijen gezien is, tot den grond van ieder Dorp behoorende; leggende die van *Eemnes-buiten*, voor den *Dijk*, en nader aan de *Eem*, en die van *Eemnes-binnen*, *achter* den gemelden *Dijk*. Zo lang de bewooners van deze beide Dorpen ééne Parochie uitmaak-

maakten, was de eerstgenoemde Kerk de eenigste. Ook is de Gemeente van die van *Buitendijks* ongelijk grooter dan die van *Binnendijks*. Elk van dezelve heeft haaren Leeraar. Beide zijn Leden van de Klasfis van *Amersfoort*.

In het Jaar 1748, telde men te *Eemnes-buitendijks* 177, en te *Eemnes-binnendijks* 163 Huizen. De Roomschgezinden, die 'er zeer talrijk zijn, hebben een vrij aanzienlijk Kerkgebouw. Ten befluite merken wij nog aan, dat de beide Dorpen, ten allen tijde, één Rechtsgebied met elkander gemeen gehad hebben.

J. TE WATER, *Utrechts Placaatb.* II. Deel. *Oudh. van Utrecht*, enz.

EEMSFORT; zie AMERSFOORT.

EEMSKERK, een der verdronken Dorpen in de *Zuidhollandsche Waard*.

EEMSKERK, voortijds een Adelijk Geflacht in *Zuid-Holland*, 't welk, waarfchijnlijk, van het bovengenoemde Dorp, zijnen naam ontleend heeft; hoewel anderen, om de gelijkheid der Wapenen van *Heemskerk* en *Eemskerk*, beweeren, dat dit één en het zelfde Geflacht is. Sommigen, evenwel, maaken een duidelijk onderfcheid, tusfchen de Geflachten van *Eemskerk*, in de *Zuid-Hollandfche Waard*, en *Heemskerk*, bij de *Beverwijk*, in *Noord-Holland*. Zij meenen dat de gelijkheid der Wapenen veroorzaakt is, door aanhuwing of andere oorzaaken. Van het Geflacht van *Eemskerk* vind men gemeld: GERRARD *van Eemskerk*, Ridder, Heer van *Oosthuizen*, van de Kabbeljaauwfche Factie, binnen *Dordrecht*; hij leefde in het Jaar 1419. BARTHOUT *van Eemskerk*, Kanunnik te *Dordrecht*, overleeden in het Jaar 1447. JOHANNE *van Eemskerk*, overleeden in 't Jaar 1455, gehuwd aan WILLEM VAN EGMOND, Heer van *Soetermeer*, Zoon van JAN VAN EGMOND, Schout van *Delft*, die, door de oproerige *Maaslanders*, werd gedood.

Eenen PIETER *van Eemskerk*, vinden wij vermeld, in de Jaaren 1400 en 1434; hij was toen zeer oud, en gehuwd met eene Vrouw uit den Huize van *Polanen*. Zijn Zoon, ADRIAAN, was getrouwd met eene Dogter van TIELEMAN OEM, en MARGRETA VAN SLINGELAND. Haar Broeder was, GODSCHALK OEM, Heer *van Wijngaarden*. Hun Zoon, TIELEMAN *van Eemskerk*, overleeden in 't Jaar 1472, had ter Vrouwe AGATA VAN DEN TEMPEL, gestorven in 't Jaar 1502; hij liet naa vier Kinderen, TIELEMAN, ADRIAAN, PETRONELLA en CATHARINA *van Eemskerk*. Deeze zijn de laatsten, welke wij, van dit Geslacht, gemeld vinden, behalven PIETER *van Eemskerk*, die overleed in het Jaar 1510.

Zie VAN LEEUWEN, *Bat. Illustr.* fol. 944, 945. *Zuid-Hollandsche Oudheden*, bl. 40.

EEMSTEIN, weleer een Klooster buiten *Dordrecht*, in het Jaar 1380, voor Reguliere Kanunniken gesticht, door een Burger van *Dordrecht*, RENOUT MINNEBODE genaamd; een man, waarvan gezegd word, dat hij zo rijk was, dat hij, buiten deze stichting, alleen bekostigde de reize, welke GERRIT VAN BRONKHORST, Kanunnik van *Utrecht*, naar *Rome* deed. Dit Klooster was vereenigd met het Kapittel van *Windesheim*; in de Kronijk daarvan word het genaamd *Salvators Klooster in Eemstein*. Na de doorbraak van de *Zuid-Hollandsche Waard* (1421) werd het verplaatst naar *Zwijndrecht*, alwaar het, onder dien zelfden naam, in stand bleef, tot in het Jaar 1577, wanneer het, door het gemeene volk, geplonderd, en ten gronde toe geslegt werd.

Zie *Oudheden van Zuid-Holland*, p. 146.

EENDRACHT, eene Rivier in *Zeeland*, stroomende, in 't Zuid-Oosten, voorbij de Stadt *Tholen*, en van daar voortloopende, tot aan *Braband*, alwaar ze *d'Eendrecht* genaamd word. Omtrent een half uur gaans bezuiden *Tholen*, spruit daar uit de

Schelde

kerk, vinden wij vermeld, in de
s zoen zeer oud, en gehuwd
ze van *Polanen*. Zijn Zoon,
eene Dogter van TIELEMAN
LINGELAND. Haar Broe-
m, Heer *van Wijngaarden*,
s *Eemskerk*, overleeden in
ATA VAN DEN TEMPEL,
naa vier Kinderen, TIELE-
LLA en CATHARINA *van*
welke wij, van dit Geslacht,
R *van Eemskerk*, die over-

LEEUWEN, *Rat. Illustr.*
945. *Zuid-Hollandsche*
l. 42.

r buiten Dordrecht, in het
iken gesticht, door een
MINNEBODE genaamd;
hij zo rijk was, dat hij,
de de reize, welke GER-
van *Utrecht*, naar *Rome*
het Kapittel van *Windes-*
l het genaamd *Salvators*
k van de *Zuid-Holland-*
aast naar *Zwijndrecht*, al-
in stand bleef, tot in het
meene volk, geplonderd,

Zuid-Holland, p. 146.

Zeeland, stroomende, in 't
olen, en van daar voorlo-
d'Eendrecht genaamd vond,
den *Tholen*, spruit daar uit de
Schelde

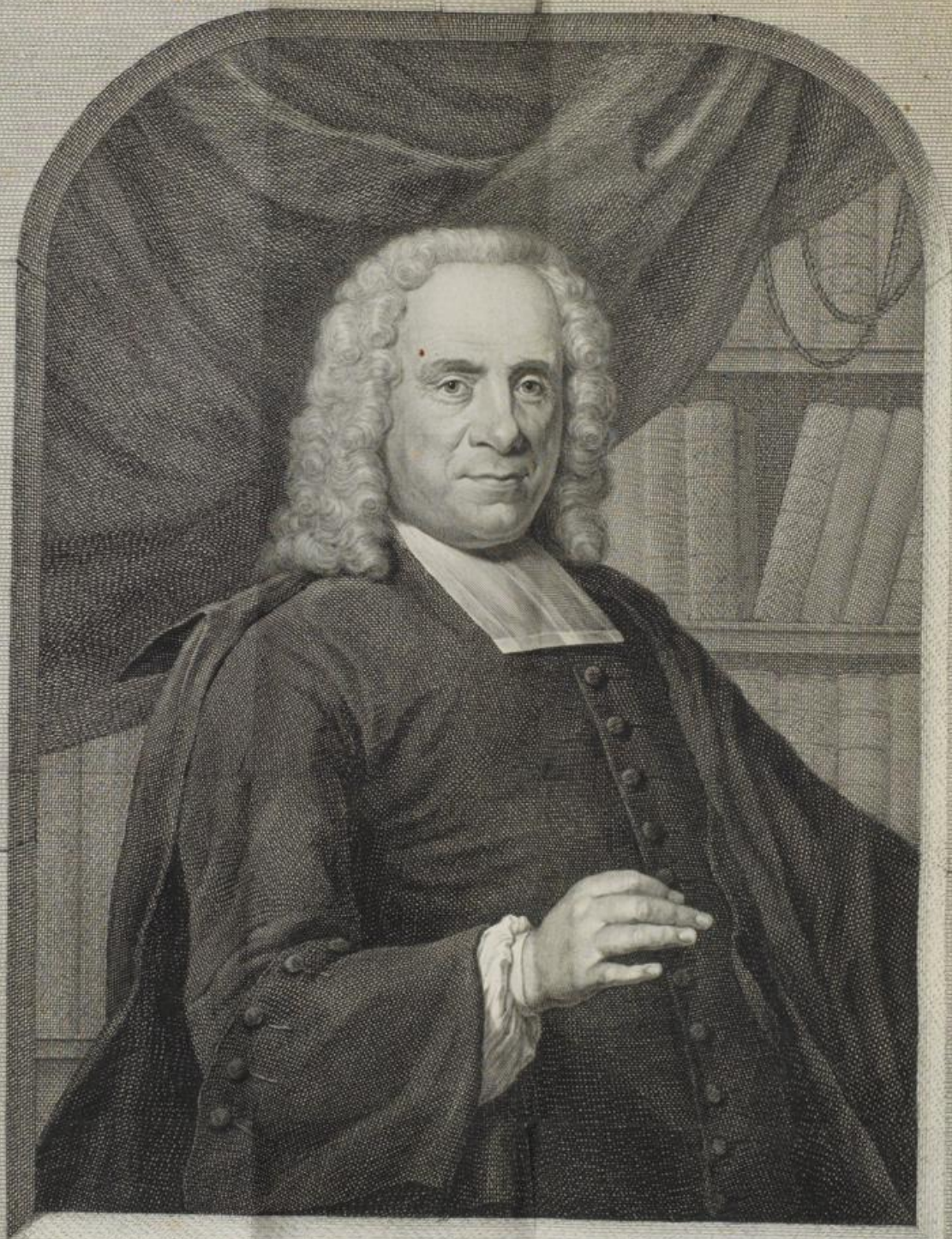

WILHELMUS VAN EENHOORN, Predikant te Aalſmeer en Arnhem Æt: LVI.

Zie in dit Kunsttaf'reel, een helder Schynend Licht,
Een Man die Nederland, met woord, en wandel Sticht;
Die van de LIEFDE, van 't WEL-STERVEN, en 't WEL-LEEVEN,
Zo als't een Christen past, beminnelyk heeft geſchreeven,
Een HENOCH van zyn tyt, EEN HOORN van overvloedt,
Uyt welkers volheid vloeyt, een Balsem voor't gemoedt,
Wie dan begeerig is 's Mans deelgenoot te weezen,
Moet met een graege Ziel, zyn Schoone werken Leezen.

HENDRIK MOMMA.

Zie hier EENHOORNS BEELD, ons door de konst gegeven
De vriendlykheid verzeld het deftige GELAAT
Ja! zie een MAN die ſtigt, met MOND, met pen, en DAAD
Die 't ZALIG STERVEN leert, en vasthegt aan 't WELLEVEN
En op dat niets ontbreek aan't geen ons leerd en Stigt,
Zoo ziet zyn puikwerk van de LIEFDE, ook het licht,
Wie dan 's Mans geest wil zien, en zyn inwendig wezen,
Die hoor Hem daar Hy Spreekt en ga zyn ſchriften lezen.

BERENDINA VAN RENSINCK, NU HOFFMAN.

J. M. Quinkhart pinxit 1747. Excuderunt A. Wor & Hered. G. Onder de Linden. J. Houbraken Sc.

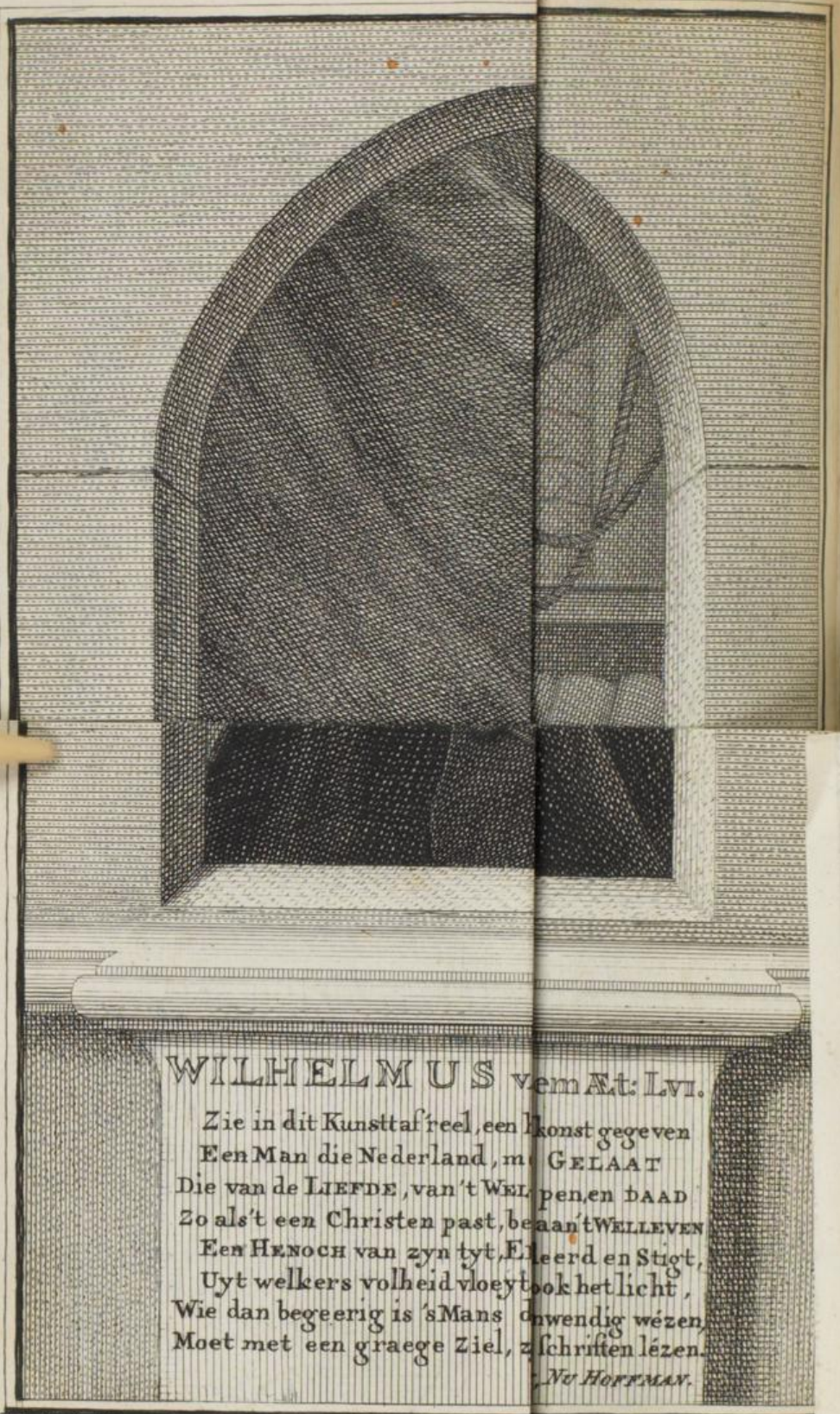
WILHELMUS vem Æt: LVI.
Zie in dit Kunsttaf'reel, een konst gegeven
Een Man die Nederland, m GELAAT
Die van de LIEFDE, van 't WEL pen, en DAAD
Zo als 't een Christen past, be aan 't WELLEVEN
Een HENOCH van zyn tyt, El eerd en Stigt,
Uyt welkers volheid vloeyt ook het licht,
Wie dan begeerig is 's Mans nwendig wézen,
Moet met een graege Ziel, z schriften lézen.
Nu HOFFMAN.
J. M: Quinkhart pinxit 1747.
J. Houbraken Scul.

Schelde, en loopt, langs de Stad, voorbij de Heerlijkheid *Vosmaar*, tot bij *Filipsland*, alwaar zij zig, ten Ooſten, in de *Slaak*, en ten Westen, in de *Mosselkreek* ontlast. Ook ontlast zig haar water in de Haven der Stad.

SMALLEGANGE, *Chronijk van Zeeland*, fol. 548.

EENDRUM, een der 49 of 50 Dorpen van het Kwartier *Hunsingo*, in de *Groninger-Ommelanden*.

EENHOORN, (WILHELMUS VAN), in leven een beroemd Godgeleerde en Predikant te *Arnhem*, alwaar hij, om zijnen ouderdom en zwakheid, in het Jaar 1752, *Emeritus* verklaard werd. De Heer van *Eenhoorn* begaf zig toen met 'er woon naar *Maarsen*, alwaar hij, tot aan het einde zijns levens, bezig was met ſchrijven van boeken, die zijnen naam onſterflijk gemaakt hebben. Hij overleed aldaar op den 2 Feb. des Jaars 1759, in den Ouderdom van 69 Jaar. 's Mans afbeelding is, naar de Schilderij van *Quinkhart*, door J. HOUBRAKEN, in 't koper gebracht. Zijne werken zijn: *Welleeven*, *welſterven*; over de *Christelijke Liefde*; *Ouderdom*, enz. enz.

EENIGENBURG, een Dorp in *Noord-Holland*, onder *Alkmaar*. *Valkoog*, *St. Meerten* en *Eenigenburg*, maaken te zamen, zo wel een *krimineel* als *civiel* Rechtsgebied. *Eenigenburg* was een der vier Sloten, welke Graaf FLORIS DE V, in den Jaare 1287, deed bouwen, om de *Westfriezen* in toom te houden. Wijders moest het, volgens zijn oogmerk, dienen, om den weg naar *Westfriesland*, aan deeze zijde, voor de *Hollanders*, open te houden; doch na 's Graven dood, in het Jaar 1296, werd dit, met andere Sloten, en onder andere het Slot *te Wijdenes*, door de *Westfriezen*, vernield.

VAN DER HOUVE, *Handv. Chronijk*, I. Deel. fol. 141. *Vaderl. Hiſt.* III. Deel. bl. 44-99.

EENRUM, eene der Heerlijkheden, behoorende aan den Heer G. BARON ALBERDA DYKSTERHUIS, gelegen ten Zuiden van *Pietersbuuren*, in de *Groninger-Ommelanden*. Het Dorp *Eenrum* is een der aanzienlijkſten in dien Oord. De Kerk pronkt met een hoogen Tooren, die voor de Schippers, welke over de *Wadden* vaaren, ten baake ſtrekt. In dit Dorp houd de Klasſis van *Marne* haare vergadering.

EENSCHELT of ENSCHOT, een *Brabandsch* Dorp, in de *Meijerij van 's Hertogenbosch*, behoorende onder het Kwartier van *Oosterwijk*. In de ſchatting van 1574, lastte dit Dorp, 122 gulden 19 ſtuivers en 9 penningen. —— Het getal der Huizen word begroot op 59.

EENUM, een klein Dorp in de *Groninger-Ommelanden*, ten Noorden van *Werduin*, waarvan de Heerlijkheid behoort aan het Huis *Alberda*, ter onderſcheiding van een ander van dien naam, bekend bij den toenaam van *Alberda-Eenum*.

EEPE, een Dorp in *Gelderland*, onder het Kwartier van *Arnhem*. In de ſchatting van het Jaar 1574, lastte *Eepe* 904 guldens, 12 ſtuivers en 3 penningen. Onder het Schoutsampt van *Eepe* zijn mede onderhoorig de Dorpen *Oen* en *Vaaſen*. De Gereformeerde Kerk aldaar word door één Predikant bediend. De Kerk is vrij oud; zij heeft eenen ſpitſen Toren, waar van een gedeelte, door het onweder afgeſlagen, naderhand weder opgebouwd is. Het getal der Gereformeerde Ledemaaten, in het Dorp en deszelfs Buurtſchappen, word op ruim vierhonderd begroot. Van de Roomschgezinden, zijn 'er omtrent vijfentwintig Huisgezinnen. De bewooners deezes Dorps geneeren zig meest met den Landbouw, en het weiden van Schaapen. Ook groeit 'er veel Hop. 'Er zijn vijf of zes Papiermolens.

EERBOSCH, ten tijde van VAN DER HOUVE, een Slot of adelijk Huis, in *Gelderland*, te *Dieters*, in 't Rijk van *Nymeegen*.

EER

EERDE, of EERDEN, voor deezen een sterk Kasteel, in *Zalland*, onder de Provintie *Overyssel*, gelegen in het Dorp *Ommen*. In het Jaar 1380, werd het, door eenen EVERHARD VAN ESSEN, met een zeer slegt oogmerk gebouwd. Als uit eenen schuilhoek, viel hij, uit het zelve, op de reizende Kooplieden aan, die uit *Overyssel* kwamen, beroovende en plonderende dezelve; deed nu en dan een inval in *Overyssel* en *Zalland*, ja zelfs in de *Stichtsche* Dorpen. Om hem daar voor te straffen, trok FLORIS VAN WEVELINKHOVEN, met Jonker JAN VAN ARKEL, Heer ARNOUT VAN EGMOND en YSSELSTEIN, en anderen derwaarts, en belegerde het Slot *Eerden*. Vijf weeken lang stondt VAN ESSEN al het geweld des Oorlogs door; doch moest zig, eindelijk, met de zijnen overgeeven. De Bisschop deedt het Slot tot asche verbranden. Men zegt dat de balken en ander houtwerk zo hard en vast in een gewerkt waren, dat het een geruimen tijd duurde, eer alles verteerd was. M. VAN DER HOUVE spreekt van een ander Huis EERDE; dan of hij daar mede dit, als herbouwd, of wel een ander bedoeld hebbe, is met geene zekerheid te bepaalen.

M. VAN DER HOUVE, I. Deel, fol. 167; *Oude Hollandsche Cronijk*, fol. 404, enz.

EERNSNA, een geruineerde State of Slot, in de Grietenije *Dongeradeel*, onder *Oostergoo*.

EERNWOLDE, of *Eernewoude*, een Dorp in *Oostergoo*, in de Grietenije *Tietjerksteradeel*, 2 en een half uur ten Zuid-oosten van *Leeuwaarden*, bijna op de grensscheiding van deeze Grietenije en die van *Smallingerland*.

EERSTWOUD, of *Eerstwoude*, een Dorp in *Noord-Holland*, behoorende, in het Kerkelijke, onder de Klassis van *Hoorn*. Zie AARTSWOUD en HOOGWOUDE.

EERWOLDE; zie FERWOLDE.

EER-

EERZEL, een Dorp in *Staats-Braband*, ten Zuid Westen van *Eindhoven*, zo in het Burgerlijk als Kerklijk bestier, vereenigd met *Duizel* en *Steenzel*. Tot den Scheepenstoel geeft *Eerzel* drie, en de twee andere elk twee Scheepenen. Dit *Eerzel*, bij den oorsprong van de *Run*, voert, even als *Oerle*, den tijtel eener *Vrijheid*. Voorheen telde men aldaar meer dan driehonderd huizen; doch thans niet meer dan zeven en zeventig. Veelerleie rampen hebben, tot deszelfs vermindering, moeten zamenwerken. In het Jaar 1581, geduurende de belegering van *Eindhoven*, door den Graaf VAN MANSFELD, werd het, door de *Spanjaarden*, uitgeplonderd. Weinig tijds daarna, sleepte eene besmettelijke ziekte veele bewooners in 't graf. In het Jaar 1694, werd dit Dorp, door de *Franschen*, in brand gestooken, om reden dat de Dorpelingen de Brandschatting weigerden te betaalen. Een dergelijk lot onderging het, in het Jaar 1711. Twee Jaaren daarna, stak een boosaartig Vrouwspersoon den brand in eenige huizen, waardoor de vlamme zodanig de overhand nam, dat 'er 43 huizen, door het vuur, verteerd werden.

Het bevat nog heden 492 morgens bouw- en weiland. In gevolge van 't gemelde verval, zijn ook veele huizen afgebrooken, en veele akkers verlaaten, omdat de eigenaars, door onvermogen, buiten staat waren, de lasten optebrengen. 's Lands Staaten hebben hierom, aan de nog overige, eenige vermindering van belastinge toegestaan. De *Kerk*, die tamelijk groot, en van een hoogen spitzen Toren voorzien is, staat een vierde uur van de huizen afgezonderd, midden in het bouwland. Zij heeft haar onderhoud uit de Tienden der Landerijen van dit Dorp, behoorende aan de Abtdij van *Epternach*, die mede het Predikants tractement daar van betaalen moet.

Zie *Beschrijving van Staats-Braband*; BACHIENE, *Geographie*, bl. 598.

EESCHAREN, een Dorp in *Staats-Braband*, een kwartier uur bezuiden de Stad *Graave*. Met de Gehugten *Hal* en *Sangenboom*, maakt het éénen Dingbank van zeven Schepens uit.

EE-

EESE, eene *Havezaate*, een uur gaans ten Noorden van *Steenwyk*, rondsom in de *Veenen* geleegen, aan de Grenzen van *Friesland* en *Drenthe*. Het is eene Heerlijkheid en Schoutampt op zig zelve, behoorende aan het Geslacht der *Graaven van Rechteren*. Naa dit *Eese*, word de nabij geleegen Buurt, *Tsveen*, EESVEEN genaamd.

EESKOTEN, een zeer oud en slegt Heerenhuis, onder het gebied van *Otterloo*, in het Land-drostampt van de *Veluwe*.

EESTERGA, een Dorp in de *Zevenwolden*, in de Grietenije van *Lemsterland*, een half uur ten Noord-Oosten de *Lemmer*.

EESTRUM, een Dorp in *Oostergoo*, in de Grietenije *Tietjerksteradeel*, 4 uuren van *Leeuwaarden*, en een kwartier uur ten Noord-Oosten van het *Berggummer-Meer*.

Geograph. Woordenboek van Friesland, bl. 44.

EETEN, of EETHEN, een *Hollandsch* Dorp, aan de grenzen van *Braband* en *Gelderland*, leggende westwaart bij *Heusden*. *Eeten* en *Meuwen* zijn twee hooge vrije Heerlijkheden, beide behoorende aan den Heere en Mr. ABRAHAM VAN BLEISWYK, Raad en Secretaris der Stadt *Gornichem*.

EETEN, een ander Dorp van dezen naam, gelegen in de *Baronnie van Breda*.

EEUSSUM, een adelijk Huis, in de *Groninger Omlanden*, te *Middelstum*.

EEUW, een Dorp in 't Landschap *Drenthe*, op den weg naar *Friesland*. In den Oorlog tegen *Spanje*, deeden de Staaten van *Overyssel* aldaar een Schans opwerpen, naderhand de *Zwarten Dijk* genaamd.

PICART, *Oudh. van Drenthe*.

EEWYK, een Dorp in *Gelderland*; zie EWYK.

EEXTE, een Dorp, behoorende onder 't Old-ampt, in *Groningerland*.

EEZE, eene adelijke Hofstad in *Gelderland*, onder het Regterampt *Doesburg*, bij *Almen*; het is een groot en deftig gebouw.

EG, weleer een water of Rijnspronk in *Kennemerland*, doch nu verdroogd en geheel verdweenen.

Zie L. SMIDS, *Schatkamer der Nederl. Oudheden.*

EGBERT MEYNERTSZ., een aanzienlijk Burger der Stad *Amsteldam*. Ten tijde der beroerten en vervolginge om den Godsdienst, was hij, nevens zijne Maagen, de zijde der Hervormde toegedaan, en deedt zig meer en meer kennen, naar maate hun getal aangroeide. De verwijderinge tusschen hen en de Roomschgezinden werd daaglijks grooter; zo dat zij eindelijk in oproer en muiterij uitborst. De Regeering, de Roomschgezinden toegedaan, daarover niet weinig bekommerd, trad met de *Onroomschen* in onderhandeling, en stond aan de zelven de vrijheid toe, buiten de Stad te mogen prediken. Volgens eene schriftelijke overeenkomst, buiten weeten en verzoek der *Onroomschen* gemaakt, werd hun vervolgens toegestaan, dit ook in de Stad te moogen verrigten, onder belofte van gehoorzaamheid aan de Magistraat; waartoe hun de Kerk der *Minderbroederen* ten gebruike werd toegestaan. Dit besluit, genomen op den laatsten September van het Jaar 1566, was ondertekend, van wegen de Burgemeesteren, den Raad, de drie Schutterijen, door de Secretarissen, Mr. FRANS VAN DELFT, en DIRK WOUTERS, die ook begeerden dat het door de *Onroomschen* zoud ondertekend worden, zo als geschiedde, eerst door de twee *Amsteldamsche* Predikanten, PETRUS GABRIEL en JAN ARENDSZ. Stilzwijgende gaan wij voorbij, het gedrag der *Lutherschen*, die alles aanwendden,